

ESIC Nieuwsbrief

Europees Studie- en Informatiecentrum v.z.w.

ESIC is lid van de Europese Beweging-België en UEF-Belgie

In dit nummer

<i>Verdrag van Lissabon</i>	3
<i>Extern beleid</i>	5
<i>Economie en groei</i>	9
<i>Financiële avonturen</i>	9
<i>Regulering financiële markten</i>	12
<i>Eenheidsmarkt</i>	13
<i>Energie</i>	14
<i>Milieu</i>	15
<i>Justitie en Binnenlandse zaken</i>	16
<i>Enquête</i>	17

✕ *Opinie* ✕

Tijdens het tweede kwartaal 2010 was Griekenland het centrum van alle aandacht en van alle frustratie. Hetgeen Griekenland had uitgestoken (liegen en bedriegen) werd door de financiële markten niet in dank genomen. Paniek en chaos op de financiële markten hebben de Europese staatshoofden en regeringsleiders keer op keer lik op stuk gegeven voor de partiële antwoorden die zij bedachten om de crisis te beheersen. Europese aarzeling, onduidelijkheid en onbegrip werden telkens weggekegeld door de financiële markten. In juni, na herhaaldelijke mislukkingen, werd eindelijk een passend 'massief' antwoord gegeven. Dat wordt althans verwacht. Dat zal op termijn moeten blijken.

Die opeenvolgende aanpassingen betekenen veel voor de eurozone en de EU. Tegelijkertijd werd een onvoltooid hoofdstuk van de Europese integratie ten dele ingevuld: een economisch beleid en beter bestuur voor het Europa van de 27 (en niet enkel voor de eurozone). Deze ontwikkelingen zijn voor talloze interpretaties vatbaar. Voor de ene een grote onderscheiding, voor de andere een brug te ver en nog voor anderen een minimum dat niet verzekert dat er veel meer moet worden afgesproken om de economisch coherentie van Europa een solide basis te geven. Waar de globalisatie goed voor is!

Institutioneel beleven we interessante tijden. De prestaties van de voorzitter van de Europese Raad, Herman Van Rompuy, nederig, bescheiden en toch efficiënt, verdienen een pluim. Deze prestaties mogen ons niet doen vergeten dat er zich een ontwikkeling afspeelt die haaks staat op de houding die België altijd heeft ingenomen, namelijk de Europese instellingen en vooral de communautaire methode te verdedigen en te versterken. Heden zijn we getuige van een overbenadrukking van de rol van de Europese Raad ten koste van de Europese Commissie. Dat is een ongewenste ontwikkeling, omdat de Europese Commissie het algemeen belang

Abonnement:
Jaarabonnement

PAPIERVERSIE
7.50 euro/4 nummers

PER e-mail
5,00 euro/4 nummers

Bankrekening: 220-0316957-94

van de Unie moet verdedigen en omdat het evenwicht tussen de instellingen belangrijk is. Gelukkig is er het Europees Parlement dat blijk geeft van een enorm toegenomen assertiviteit.

Het Belgisch roterend voorzitterschap valt samen met een belangrijk ogenblik in de Europese integratiegeschiedenis. België stelt geen eigen prioriteiten. België wil in tegendeel zoveel mogelijk lopende dossiers positief afsluiten. Zal België ertoe kunnen bijdragen om de opgeblazen rol van de Europese Raad te herleiden tot redelijker proporties? Wellicht niet. De voortrekkersrol van de as Parijs-Berlijn weegt te zwaar op al de initiatieven die kunnen tot ontwikkeling komen binnen de EU. Het verschil tussen een Europese oplossing en een intergouvernementeel getinte oplossing is belangrijk genoeg om er bij stil te staan. Zal het Europees Parlement dit telkens kunnen corrigeren wanneer de medebeslissing het Parlement hiertoe de kans geeft? Wellicht slechts ten dele. In ieder geval het volgen waard.

Ook het zogenaamde nieuwe Europese 'ministerie van Buitenlandse Zaken' wordt een moeilijke bevalling. De nationale staten proberen ook hier hun invloed veilig te stellen. De intergouvernementele oplossingen zorgen telkens voor een versnipperd optreden en zullen de EU blijven handicappen. Een intergouvernementeel Europa krijgt de kans niet om een reus tussen andere reuzen te worden. We kunnen het, we moeten het alleen willen. Europa heeft het nodig om zijn legitieme belangen te behartigen.

De G20-vergadering in Toronto was een evaluatie van de uitvoering van de beslissingen van Pittsburgh. De Europese Unie kon er uitpakken met een aantal maatregelen die volledig in lijn lagen met de vooropgestelde doelstellingen. Men mag zich afvragen of die beslissingen er ooit zouden zijn gekomen zonder de dwingende druk van de markten. Dat is niet het belangrijkste. Europa heeft eindelijk werk gemaakt van een gemeenschappelijk economisch beleid. Daar kan het enkel goed bij varen, hoewel moet worden erkend dat Europa in dit domein nog een hele weg moet afleggen.

Bezoek de website van ESIC

www.europadebat.be

wat vindt je onder HOME?

- Over deze Website
- Nieuws
- Actualiteit en opinie
  - Actualiteit 2009
  - Actualiteit 2008
  - Actualiteit 2007
  - Actualiteit 2006

Wat vindt je onder EUROPAINFO?

- Europese integratie
- Europese Unie
- Documenten
- Lexicon
- lectuur

Wat vindt je onder EUROPADEBAT?

Wat vindt je onder LINKS?

- Een opsomming van relevante websites

Wat vindt je onder ESIC?

- Onder Publicaties staan ESIC Nieuwsbrieven voor 2008 en 2009.
- De publicatie WELK EUROPA? Nummer 37 Multicultureel, 38 Prioriteiten Europese verkiezingen en 39 Begrijp ik de wereld waarin ik leef? (bijgewerkt op 25/07/2009)

Politieke Unie

Zo sprak de voorzitter.

Commissievoorzitter Barroso formuleerde de nieuwe werkmethodes van de Commissie als volgt: 'Onze opdracht is niet de som van de verschillende portfolio's, maar wel een collectieve inspanning van het volledige College om effectief samen te werken. Het Verdrag van Lissabon formuleert duidelijk de rol van de voorzitter: de krachtlijnen van het werking van de Commissie bepalen. Een aantal beginselen voor een betere regelgeving werden gecodificeerd'. (21/05/2010)

Werkprogramma 2010 Commissie.

Dit programma werd op 31 maart medegedeeld. Het geeft de prioriteiten aan en is ook een intentieverklaring. Het bevat vier grote rubrieken en 34 strategische prioriteiten. Deze prioriteiten zijn bedoeld om de economische crisis te helpen overwinnen. Deze vier grote rubrieken zijn: (1) de economische crisis aanpakken en de sociale markteconomie steunen, (2) een agenda voor de burgers samenstellen die hen in het centrum van de Europese actie plaatst, (3) de ontwikkeling van een ambitieuze en coherente externe agenda met globale draagkracht, (4) modernisering van de Europese instrumenten en werkmethodes. (European Voice - ST - 8/04/2010)

Nieuwe europarlementariërs.

De regeringen van de lidstaten zullen volgende maand wellicht een wijziging goedkeuren aan het Verdrag van Lissabon teneinde het aantal europarlementariërs te verhogen met 18 leden, van 736 tot 754. Het merendeel van de lidstaten stemmen in met een ééndaagse intergouvernementele conferentie om die wijziging goed te keuren. Normaal had het totaal 751 moeten bedragen, maar de drie extra leden, zijn een toegeving aan Duitsland die het aantal van 99 leden wil aanhouden tot het einde van deze legislatuur. De wijziging van het Verdrag kan drie jaar vergen. Inmiddels zouden de 18 leden als observatoren kunnen zetelen. (European Voice - CB - 27/05/2010)

Belgisch voorzitterschap.

Premier Yves Leterme benadrukte bij de toelichting het programma van het Belgisch voorzitterschap het Europese profiel van ons land, dat vooreerst wil zorgen voor de nodige continuïteit in Europa. Rode draad wordt de implementatie van het Verdrag van Lissabon, dat ons land met een aantal nieuwe Europese spelregels confronteert. Het overgrote deel van het Europese regelgevende werk van het Belgisch roterend voorzitterschap zal steunen op het werkprogramma voor 2010 van de Europese Commissie.

De vijf prioriteiten van dit voorzitterschap zijn: (1) strijd tegen de economische crisis en de voortzetting van de economische en financiële hervormingen, die kunnen leiden tot een economische heropleving, een duurzame groei en meer tewerkstelling, (2) klimaat- en milieubeleid en het streven naar een lage koolstofafhankelijke economie, (3) uitvoering van het Stockholm-programma, het kaderprogramma voor Europese politie- en douanesamenwerking, samenwerking inzake strafrecht en burgerlijk recht, evenals asiel, migratie en visabeleid voor de periode 2010-2014, (4) vooruitgang boeken in verschillende sociale domeinen, zoals uitsluiting en armoede, (5) Europa's extern beleid, door met één stem te spreken. (European Voice- 13/06/2010)

Belgisch voorzitterschap (2).

België zal zich als voorzitter van de EU een laag profiel aanmeten. Het zal zelf geen prioriteiten nastreven. Als kleine lidstaat heeft het belang dat Europa vooral via de zogenaamde communautaire methode werkt. Daarom zwakt België doelbewust de rol van het roterend voorzitterschap af. België zal de vakraden blijven leiden. België heeft veel ervaring met Europese voorzitterschappen. De vorige Belgische voorzitterschappen waren successen. De verwachtingen zijn opnieuw hoog gestemd.

Evaluatie Spaans voorzitterschap.

Het was een prioriteit van Spanje om verschillende aspecten van het Europese externe beleid te activeren. In de praktijk bleek dit te hoog gegrepen. Maand na maand verminderden de Spaanse ambities. De Amerikaans-Europese top (van mei 2010) werd afgeblazen, na president Obama's weigering om te komen (agenda te mager). De ontmoeting in mei van Zuid-Amerika met de EU bracht weinig op. De topconferentie van 7 juni in het kader van de Unie met de Middellandse Zeelanden werd verschoven naar oktober 2010. De topontmoeting met de Westelijke Balkanlanden (op 2 juni) werd herleid tot een hoog-niveau ontmoeting, waar de vertegenwoordigers zelfs niet eens praten namens hun regering. Ook de prioriteit van Spanje om de onderhandelingen met Kroatië en Turkije te versnellen mislukte. (European Voice - TV - 27/05/2010)

Roterend voorzitterschap.

Is, zowel voor als na het Verdrag van Lissabon, het voorzitterschap van de Raad van ministers geweest voor een periode van zes maanden. Het grote verschil tussen beide periodes is dat er nu de functie van voorzitter van de Europese Raad is bijgekomen - Herman Van Rompuy is er de titularis van - een functie vroeger waargenomen door de roterende voorzitter en het voorzitterschap van de Raad Externe betrekkingen, nu door de Hoge Vertegenwoordiger voor het Externe Beleid ingenomen (Cathy Ashton), vroeger ook een functie van het roterend voorzitterschap. Tenslotte zullen de ambassades van de lidstaat die het roterend voorzitterschap voert de EU niet meer diplomatiek vertegenwoordigen (deze functie was nooit zeer belangrijk). Het belang van het roterend voorzitterschap is voor de lidstaat die het waarneemt niet langer meer de periode waar het kan schitteren of zichzelf in de schijnwerper plaatsen voor intern gebruik.

Burgerinitiatief.

Het Verdrag van Lissabon voorziet in een 'burgerinitiatief', dwz dat een miljoen burgers de Europese Commissie kunnen verzoeken

om regelgeving voor te stellen. Een vorm van directe democratie. Dit burgerinitiatief zal vertraging oplopen omdat het Europees Parlement meer tijd vraagt om het voorstel van de Europese Raad te onderzoeken. Hierin staat dat de handtekeningen moeten komen uit ten minste negen lidstaten, met een minimum aantal stemmen per lidstaat, berekend met dezelfde formule als voor de zetelverdeling in het Europees Parlement. De initiatiefnemers van de petitie zullen de Europese Commissie hun bedoeling mededelen en de Commissie zal onderzoeken of dit initiatief overeenstemt met de fundamentele rechten van de burgers en de Europese waarden. Zodra 100.000 handtekening werden verzameld zal de Commissie een tweede onderzoek voeren naar de Europese bevoegdheid terzake. De financiering van het project moet ook worden toegelicht. De organisatoren zullen binnen het jaar één miljoen handtekeningen moeten kunnen voorleggen. Het EP besliste om in september hoorzittingen te houden met de nationale parlementen. Een eerste stemming in de bevoegde commissie van het EP wordt niet verwacht voor ten vroegste eind oktober. Een stemronde in plenaire vergadering van het EP bij de eerste lezing is er niet meer dit jaar. (European Voice - CB - 17/06/2010)

Groep van wijzen.

De Europese Unie dreigt gemarginaliseerd te worden als ze geen grondige politieke, economische en zelfs militaire hervormingen doorvoert. Zo staat in een rapport dat een denkgroep onder leiding van de voormalige Spaanse premier Felipe Gonzales, heeft overhandigd aan Herman Van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad. Alle leden van de reflectiegroep zijn ervan overtuigd dat Europa op een keerpunt staat in zijn ontwikkeling. Als Europa niet in het kamp van de verliezers wil terechtkomen, moet het zich de volgende 20 jaar grondig hervormen. Europa kan een trendsetter worden in de wereld 'op voorwaarde dat een solide groei kan worden gekoppeld aan interne cohesie'. (De Tijd - KVH - 11/05/2010)

Bijdrage van België.

België moet in 2010 bijna 65 miljoen euro minder bijdragen aan het Europees budget. Voor 2009 werd een overschot geboekt van

2,25 miljard euro. Dat geld wordt automatisch overgedragen naar het volgende jaar. Het overschot is goed voor bijna 2 procent van de Europese begroting voor het jaar 20

Extern beleid

Toetreding van Servië.

De Servische regering hoopt het kandidaat-statuuat te krijgen in 2011 en de toetredingsonderhandelingen te openen in 2012. Deze hoop lijkt echter voorbarig. De laatste Servische regeringen verloren hun dadendrang na de uitroeping van de onafhankelijkheid van Kosovo. Merkbare vooruitgang werd niet meer geboekt. De erkenning van Kosovo is een extra voorwaarde voor de toetreding geworden. De EU-lidstaten zijn niet langer bereid om Servië te belonen voor een positieve houding ten aanzien van Kosovo. De niet-aanhouding van Ratko Mladic wordt een steeds groter wordend probleem. Corruptie en goed bestuur blijven ernstige problemen. (05/2010)

Toetreding van Macedonië.

Fyrom, de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië mag zichzelf Noord-Macedonië dopen. Dat zegt de Griekse vice-minister van Buitenlandse Zaken. Hij opent daarmee de weg naar EU-lidmaatschap voor het voormalige Macedonië. Of de republiek Macedonië het Griekse compromisvoorstel aanvaardt, is niet duidelijk. De Grieken laten verstaan dat zij niet verder willen gaan. Als Skopje aanvaardt, kan snel worden begonnen met de toetredingsonderhandelingen. (De Tijd - DDW - 07/04/2010)

Toetreding van Kroatië.

Een kleine meerderheid van de Slovenen heeft op 6 juni bij referendum een overeenkomst tussen hun regering in Ljubljana en Kroatië goedgekeurd, waardoor het pad wordt geëffend voor een Kroatische toetreding tot de Europese Unie. Inzet van de volksraadpleging was het al dan niet instemmen met het regeringsvoornemen, internationale bemiddeling in te roepen voor een grensdispuut

met Kroatië. Het dispuut betreft de baai van Piran in het noorden van de Adriatische Zee. Het is al een heikele kwestie tussen de buurlanden sinds de implosie van Joegoslavië in 1991. (De Tijd - 6/06/2010)

Anti-anti-corruptie.

Wat gebeurt er als je als rechter van het Roemeens grondwettelijk Hof vaststelt dat het National Integrity Agency (NIA) zes van de acht collega's onderzoekt naar hun vermogen en hun belangen? Dan reageer je zoals gebruikelijk bij Roemeense rechters en politici: dan ontmantelt je dat vervelende agentschap. Op 14 april besliste dat Hof dat een aantal zeer belangrijke bevoegdheden van het anti-fraudeagentschap ongrondwettelijk zijn. Oppericht onder zware druk van de EU had dit agentschap reeds zeer verdienstelijk werk gedaan. 1000 ambtenaren werden gescreend, 50 werden in beschuldiging gesteld. 100 leden van het Roemeense parlement worden onderzocht. Hier blijkt hoe het Roemeens anti-corruptiebeleid werkt, wanneer diegenen die worden onderzocht tevens de bevoegdheid hebben de onderzoeker te kortwieken. Voorzitter Barroso en de Amerikaanse ambassadeur in Boekarest hebben reeds duidelijk hun steun aan het NIA betuigd. De Roemeense regering is met die ontwikkeling zeer verveeld en probeert een uitweg te vinden. (European Voice - Sorin Ionita - 29/04/2010)

Nieuw concept voor NAVO.

De NAVO moet erin slagen Afghanistan te stabiliseren, meer samen te werken met Rusland en zijn lidstaten te beschermen tegen alle vormen van bedreigingen, zoals raket- of cyberaanvallen. Dat heeft een groep van wijzen aangegeven, die de

opdracht had zich te buigen over het strategisch concept van de verdragsorganisatie voor de komende tien jaar. Op 14 oktober wordt dit concept besproken op een bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie. (18/05/2010)

De EEAS.

De organisatie van en de verantwoordelijkheden binnen de Europese Dienst voor Extern Optreden blijkt een moeilijke opgave. De voorstellen van Ashton botsen op stevig weerwerk van het Europees Parlement (deze voorstellen hadden reeds het akkoord van de Raad en de Commissie). De Commissie wenste de controle te behouden over beleid en besteding. Een compromis met Ashton bepaalde dat de verantwoordelijkheid voor de strategische krijtlijnen en voor de financiële toewijzing aan elk land naar de EEAS gaat en de uitvoering ervan bij de Commissie blijft. Ashton en Andris Pielbalgs, de commissaris voor Ontwikkeling, behouden een vetorecht. Hetzelfde zou gelden voor het nabuurschapsbeleid. De kritiek van het EP luidt: de voorstellen weerspiegelen te veel de intergouvernementele opvattingen van de lidstaten; de artificiële opsplitsing van beleid en uitvoering zal leiden tot onsamenhangendheid; er is te weinig rekenschap aan het EP en het personeelsstatuut is slecht; drie hoge ambtenaren aanduiden om Ashton te vertegenwoordigen in onderhandelingen met het Parlement of vreemde regeringen is onvoldoende, het EP eist drie politiek verantwoordelijken. Het EP wenst ook dat de EEAS een deel wordt van de Commissie (dan kan zij er beter controle op uitoefenen). Twee reglementen inzake de financiering en het personeelsstatuut moeten worden gewijzigd met het akkoord van het EP. Beide zijn een laatste kans voor het EP om zijn eisen te laten gelden. Het EP is niet van plan de regelingen voor de nieuwe diplomatieke dienst voor de zomer nog goed te keuren. (1/04/2010)

De EEAS (2).

Een voorlopige beeld van de organisatiestructuur van de EEAS. Vier top uitvoerende bestuurders: drie politieke en

institutionele zwaargewichten, zij treden niet op als assistenten omdat zulks niet voorzien in het Verdrag van Lissabon, en een uitvoerende secretaris-generaal belast met interinstitutionele zaken die de groep van drie zal voorzitten in afwezigheid van Ashton. Er komt een directeur beleid en strategie, een directeur operationele aangelegenheden en een directeur personeel. De vierde post gaat naar de permanente voorzitter van het Political and Security Committee (het voornaamste besluitvormingsorgaan inzake buitenlands- en veiligheidsbeleid). De EU telt 136 ambassades of vertegenwoordigingen, inclusief 7 bij internationale organisaties. Deze tellen 1100 ambtenaren (waarvan 400 diplomaten) en 4300 andere bedienden. In de toekomst wordt er gestreefd naar een aanwezigheid van dertig procent nationale diplomaten.

De EEAS (3).

Een onderhandeling met het Europees Parlement, o.m. met Guy Verhofstadt, hield een zware knieval in voor Cathy Ashton. Dit akkoord laat haar nu toe de EEAS samen te stellen. Ashton hoopt tegen 1 december 2010 een operationele Europese diplomatie klaar te hebben. Deze dienst zal aanvankelijk 2000 man sterk zijn. Het EP bekwam dat de 'autonome' dienst van Ashton, toch grotendeels onder de politieke controle van de Commissie en dus onder het toezicht van het Parlement blijft. Zo is er een duidelijke link naar de Commissie in het budget en zit overleg voor ontwikkelingssamenwerking en programmatie ingebakken in de opzet van de dienst. Voor de belangrijkste posten zal er een informele presentatie zijn voor het Europees Parlement. Ook nationale diplomaten kunnen toetreden tot de Europese diplomatie. Het Europees Parlement moet zich nu in plenaire zitting, uitspreken over het politiek akkoord. Wellicht gebeurt dat nog in juli. De Raad van ministers van Buitenlandse Zaken moet nog zijn akkoord geven voor de oprichting van de EEAS (één van de vier noodzakelijke wetgevende initiatieven). (De Tijd - KVH - 22/06/2010)

Belastingen innen.

De ontwikkelingssamenwerking van de EU zal er de komende jaren onder meer op focussen de belastingen in de Derde Wereld beter te innen. Dat is een onderdeel van de Europese strategie om de ambitieuze VN-millenniumontwikkelingsdoelstellingen nieuw leven in te blazen. De illegale geldstromen die vertrekken uit de ontwikkelingslanden zijn ruim zeven keer groter dan alle officiële ontwikkelingshulp in het jaar 2006. Als we daar niets aan doen, zal de Derde wereld nooit over voldoende geld beschikken, aldus de *eurocommissaris* voor Ontwikkelingssamenwerking. In 2009 had de Europese Commissie 170 miljoen euro veil om ontwikkelingslanden te helpen bij hun financieel beheer, waaronder de inning van belastingen. (De Tijd - DDW - 22/04/2010)

Turkije.

Turkije knoopt steeds nauwere banden aan met het Midden-Oosten. De handel met de islamitische buurlanden groeit spectaculair. Turkije heeft onlangs de visumverplichtingen geschrapt voor reizigers uit Syrië, Libanon en Jordanië. De Turkse regering wil de samenwerking met de islamitische buurlanden nog intensiveren. De Turkse oppositie vreest dat Turkije wegdrijft van het Westen. Ook in Washington en Brussel groeit de bezorgdheid. De Amerikaanse minister van Defensie, Robert Gates, suggereerde onlangs dat de Europese Unie met haar weifelende houding tegenover het Turkse lidmaatschap Turkije wegduwt van het Westen. De Amerikaanse invasie in Irak in 2003 was voor het gros van de Turken een enorme schok. Sindsdien is het Turkse vertrouwen in Washington fel geërodeerd. Premier Erdogan is in een mum van tijd uitgegroeid tot een held in de Arabische wereld, vooral door zijn felle kritiek op Israël. Midden juni vindt een grote internationale luchtmachtoefening plaats boven Centraal-Turkije. De Turkse regering heeft de Israëli's laten weten dat ze niet welkom zijn. (30/06/2010)

Turkije (2).

In een rapport gepubliceerd door het Open Society Foundation en de Bosphorus

University, 'Being Different in Turkey' (2009), wordt bevestigd dat de inspanningen van de AKP-regering erop gericht zijn Turkije te transformeren in een conservatieve en religieuze maatschappij. Sociale en professionele druk wordt uitgeoefend om het volgen van de partijnormen te verzekeren, zoals de aanwezigheid op het vrijdaggebed, alcoholonthouding en de dracht van de hoofddoek. Dit rapport werd ook voorgesteld in het Europees Parlement op 19 mei 2010. (New Europe - RE - 30/05/2010)

Yuan wordt ontkoppeld.

De beslissing van China om zijn munt geleidelijk te laten stijgen, is goed nieuws voor zowel de Chinese als de wereldeconomie. Maar de bescheiden appreciatie van de yuan is ruimschoots onvoldoende om de grote, wereldwijde economische onevenwichten weg te werken. Deze aankondiging bewijst de kracht van het G-20-proces, zeggen Europese bronnen. De Canadese gastheer van de G-20 heeft al aangekondigd dat van China wat meer uitleg wordt verwacht. Amerikanen blijven sceptisch. De hamvraag voor het Westen is welke invloed de sterkere yuan zal hebben op de wereldeconomie. De Chinezen hebben een openingszet gedaan voor de top van de G-20 in Toronto. De onderliggende boodschap is dat China bereid is een stukje van de weg af te leggen, maar dat het ook verwacht dat andere wereldleiders hun huiswerk maken, te beginnen met de financiële hervormingen en de economische crisis. (De Tijd - W. Vervenne - 22/06/2010)

Loonbeleid in China.

Het Chinese economisch model staat op een keerpunt. Die opmerkelijke uitspraak stond te lezen in de Chinese Volkskrant, de spreekbuis van het communistische regime. Hogere lonen moeten de sociale onrust bedwingen en de binnenlandse consumptie opkrikken. (De Tijd - EZ - 18/06/2010)

Handelsakkoord China-Taiwan.

Ingrijpendste verdrag sinds 1949. Taipei hoopt op economische winst. China mikt op politiek voordeel. De komende twee jaar

schroeven China en Taiwan de invoerheffingen op honderden producten terug tot 0 procent. China opent elf sectoren voor bedrijven uit Taiwan. De Taiwanese regering opent de deuren van zeven sectoren. Daarnaast tekenden beide landen ook een akkoord over de bescherming van intellectuele eigendomsrechten. In Taiwan is niet iedereen overtuigd van het voordeel. Volgens hen wordt Taiwan binnenkort overspoeld door goedkope Chinese producten en verdwijnen honderdduizenden arbeidsplaatsen. (De Tijd - EZ - 30/06/2010)

Koopjesjacht in Griekenland.

Het bezoek van een hoge delegatie uit China aan Griekenland was aanleiding tot het sluiten van charterovereenkomsten, het plaatsen van scheepsbouworders in China, het verwerven door de Chinezen van de controle over een containerterminal in Piraeus. De Chinezen willen een logistieke hub bouwen aan de rand van Athene en een luchthaven op Kreta. De ligging van Griekenland is een ideale toegangspoort voor Chinese goederen richting Europa en de Balkan. De Chinezen gaan een hotel en een shoppingcentrum bouwen in Piraeus. Chinese voedselproducenten gaan Griekse olijfolie kopen. Al die contracten en buitenlandse investeringen zullen de Griekse economie wat ondersteunen, maar het zal niet veel veranderen aan het totaalbeeld. (De Tijd - JDS - 16/06/2010)

Dienstenrevolutie.

Als de exportgoederen van de Chinese fabrieken duurder worden (o.m. door loonsverhogingen), zal China moeten groeien door iets anders te produceren. Het zal de strategie, waarin fabrieken de groeimotor zijn, moeten verlaten voor een model van een meer ontwikkelde economie waarin de tewerkstelling toenemend geconcentreerd zit in de dienstensector, zegt prof. B. Eisengreen. (De Tijd - 22/06/2010)

Chinese denkfabriek.

In geen enkel ander land groeit het wetenschappelijk onderzoek zo sterk als in China. Chinese onderzoekers publiceerden in 2008 112.000 wetenschappelijke artikelen, een verviervoudiging ten opzichte van 1998. Het Westen moet zo snel mogelijk de samenwerking

met Chinese onderzoekers versterken. Gebeurt dat niet, dan heeft China het Westen straks helemaal niet meer nodig, stelt Jonathan Adams van Thomson Reuters. (De Tijd - 10/04/2010)

China in Afrika.

Aangedreven door zijn onstilbare honger naar grondstoffen is China steeds actiever in Afrika. En het krijgt daarbij veel kritiek, vooral uit Europa. De Chinese speciale gezand voor Afrika is zich geen kwaad bewust. Anders dan de Europeanen geloven we in het potentieel van Afrika, zegt hij. China beschouwt Afrika niet als een verloren continent. (De Tijd - EZ - 14/04/2010)

Chinees protectionisme.

In een interview met de Financial Times Deutschland heeft EU-commissaris Karel de Gucht kritiek op de protectionistische houding van China. Volgens De Gucht heeft het geen zin dat Europa zelf ook handelsbeperkingen tegen China zou opleggen. Hij geeft daarmee toe dat de Europese Unie weinig hefboomen heeft tegen de afscherming van China. (16/04/2010)

Relaties met Rusland.

De Europese Unie en Rusland voeren de komende jaren hun economische samenwerking op. Het partnerschap voor modernisering gaat daarom over investeringen in innovatie, over energie-efficiëntie en milieu, en over technische normering. Op korte termijn gaat de aandacht vooral naar de kandidatuur van Rusland voor het lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie. Europa klaagt ook over toegenomen protectionisme van Rusland sinds het begin van de crisis einde 2008. President Medvedev antwoordde dat Rusland de WHO-regels nog niet hoeft na te leven omdat het nog geen WHO-lid is. (De Tijd - DDW - 2/06/2010)

Rusland-Oekraïne.

Moskou doet alles om Oekraïne zo snel mogelijk aan zich te binden voordat de positie van de nieuwe Oekraïense president, Viktor

Janoekovitsj, verzwakt. Oost-Oekraïne mag voortaan op regionaal niveau het Russisch gebruiken als officiële taal, naast het Oekraïens, de relatie met het orthodoxe patriarchaat van Moskou wordt opgewarmd, de aanwezigheid van de Russische vloot op het Oekraïense schiereiland Krim werd met 25 jaar verlengd, Rusland betaalt voor de garantie dat Oekraïne de komende decennia niet afdrijft richting NAVO (Moskou geeft 10 jaar lang een korting van 4 miljard dollar op de Russische aardgasrekening). Het Kremlin wil de zwakke positie van Oekraïne maximaal uitbuiten. Inmiddels wordt er ook onderhandeld over het samenvoegen van de nucleaire-, gas- en vliegtuigindustrie met die van Rusland. Poetin opperde tijdens een persconferentie het samenvoegen van Gazprom en Naftehz, de gasmonopolies van beide landen. Hij liet de Oekraïners verbouwereerd achter. (De Tijd - EO - 6/05/2010)

Gasveld in Barentssee.

Na meer dan 40 jaar geruzie hebben Rusland en Noorwegen een akkoord bereikt over hun gemeenschappelijke grens in de Barentssee. Daardoor kunnen beide landen beginnen aan de ontginning van de gas- en olievoorraden in het gebied ten noorden van Noorwegen. Beide landen krijgen ruwweg de helft van het gebied van zowat 175.000 km² waarover zij al ruim 40 jaar ruzieden. De bodem bevat het equivalent van 10 miljard vaten olie en gas. De ontginning belooft technisch niet makkelijk te worden. (28/04/2010)

Nucleaire top.

Vorige week ondertekenden de VS samen met Rusland een nieuw Start-verdrag over de afbouw van het aantal strategische kernwapens. Over de tactische kernwapens is echter nog geen beslissing genomen. President Obama toonde zich opgetogen dat de 47 aanwezige delegatieleiders zich achter het doel hebben geschaard om alle kwetsbare nucleaire voorraden in de komende vier jaar te beveiligen. Volgens Obama is er ook een akkoord over extra internationale samenwerking en een versterking van de rol van het IAEA. De beslissingen van de top zijn niet bindend. Obama rekent naar eigen zeggen vooral op het engagement van de verschillende betrokken landen. (De Standaard - 14/04/2010)

Iraans uranium.

De Iraanse president heeft zich, na bemiddeling van zijn Braziliaanse en Turkse ambtgenoten bereid verklaard om 's lands laagverrijkt uranium via Turkije verder te laten verrijken voor medische doelen. Volgens de drie landen is er daardoor geen nood meer om nieuwe VN-sancties tegen Iran uit te vaardigen. De westerse mogendheden reageren sceptisch. Ze willen eerst meer details zien. (18/05/2010)

Crisis overheidsschulden

Gebrek aan politieke integratie.

De bezwaren tegen financiële hulp aan Griekenland zijn juridisch en economisch. Het juridisch argument is gebaseerd op de zogenaamde 'no-bailout'-clausule die in het Verdrag van Maastricht is opgenomen. In artikel 100 staat echter dat onder bepaalde voorwaarden de Raad kan beslissen financiële steun te verlenen aan lidstaten. Een tweede bezwaar is economisch. Het is gebaseerd op wat economen 'moral hazard' noemen. De financiële steun aan Griekenland mag niet, omdat hij een beloning inhoudt voor slecht

beleid. Dat is natuurlijk een ernstig bezwaar en volkomen terecht. Een akkoord moet een evenwicht brengen tussen wortel en stok (cf IMF). De stok is de conditionaliteit. De wortel is de lage rentevoet waaraan het IMF kredieten toestaat. Het structureel probleem van de eurozone is dat het een muntunie is zonder politieke unie. Het gebrek aan coördinatie van het economisch beleid heeft tot gevolg dat de lidstaten uit elkaar kunnen groeien. Het gebrek aan politieke unie heeft tot gevolg dat er geen solidariteitsmechanisme bestaat

om crisissen in de eurozone op te lossen. (De Standaard - prof. P. De Grauwe - 19/04/2010)

Athene slikt trots in.

Op uitdrukkelijke vraag van de Griekse regering beginnen op 19 april onderhandelingen met de Commissie, de ECB en het IMF over de concrete modaliteiten van het reddingsplan voor Griekenland. De uitnodiging was een rechtstreeks gevolg van de heropflakkerende paniek op de markten. Grieks staatspapier werd gedumpt en de rente piekte op 7,38 procent. Het reddingsplan voorziet in een lening van 30 miljard euro van de andere eurolanden tegen ongeveer 5 procent en een krediet van een kleine 15 miljard tegen een wat lagere rente van het IMF. Dat is het geld voor dit jaar. Het plan loopt over drie jaar. Wel is bepaald dat de Grieken een strikt besparings- en economisch beleid moeten voeren. Europa wil bewijzen dat laks begrotingsbeleid niet meer aanvaard wordt. (De Tijd - DDW - 16/04/2010)

110 miljard om de euro te redden.

De ministers van Financiën van de eurozone hebben op 2 mei beslist het reddingspakket voor Griekenland te activeren, nadat de Griekse regering een extra besparingsprogramma van 30 miljard euro had goedgekeurd. Griekenland kan daardoor de komende drie jaar rekenen op 110 miljard euro aan leningen: 80 miljard bilaterale leningen van de lidstaten van de eurozone en 30 miljard van het IMF. Het reddingspakket is ruimer dan de 45 miljard euro - 30 miljard van de landen van de euro en 15 miljard van het IMF - waarover op 11 april al een principeakkoord was bereikt. De financiële markten hebben sindsdien de druk op de euro en op Griekenland immers nog fors opgedreven. De landen van de eurozone moesten daarom met een overtuigende reactie komen, die duidelijk maakt dat ze ook op langere termijn Griekenland niet zullen loslaten. (De Standaard - 3/05/2010)

Eurozone is kwetsbaar.

De Griekse schulden crisis en haar grote, negatieve impact op de hele eurozone tonen aan dat de monetaire unie niet goed werkt. Het is immers geen politieke unie. Het voldoet

niet aan de voorwaarden voor een optimale muntunie. De lidstaten van een muntunie hebben rechten, maar ook plichten. Bovendien worstelt de eurozone met enkele structurele handicaps. Ten eerste bestaan er geen automatische budgettaire transfers tussen arme en rijke lidstaten. Ten tweede bestaat in de eurozone onvoldoende prijs- en loonflexibiliteit. De loonkosten per eenheid product stegen de jongste tien in Griekenland, Portugal, Spanje, Ierland en Italië vier tot vijf keer sneller dan in Duitsland. Daardoor zag het zuiden zijn concurrentiekracht sterk achteruitgaan. Ten slotte bestaat er onvoldoende arbeidsmobiliteit tussen de eurolanden. (De Tijd - WV - 8/05/2010)

Europees plan maakt indruk.

De beurzen reageren enthousiast op het plan van de EU en het IMF om samen 750 miljard euro uit te trekken teneinde de speculatie tegen landen als Griekenland, Spanje en Portugal een halt toe te roepen. In ruil zal het mediterrane begrotingsbeleid onder curatele van het 'noorden' staan. De speculanten beseffen dat ze verkeerd gegokt hebben en dat de eurozone door dit plan een hechter blok is geworden dan ooit voordien. Indien Griekenland, Portugal, Spanje en Ierland zich de komende drie jaar exclusief via het plan zouden moeten financieren heb je maar 400 miljard euro nodig. Het vangnet is dus meer dan groot genoeg. Ook met het opkopen van staatsobligaties op de secundaire markt wordt door de ECB begonnen. (De Standaard - LC - 11/05/2010)

Europees stabiliteitsfonds.

Het heeft een zware crisis gevergd om de EU-lidstaten ervan te overtuigen dat het zo niet verder kan. De jarenlange discussie over de governance van de eurozone zullen uiteindelijk op een striktere centrale controle van overheidsfinanciën uitdraaien. Niet enkel het financiële luik van de beslissingen van het voorbije weekend is van belang. Er is een nieuwe instelling gecreëerd, het Europees stabilisatiefonds, waarvan de modus operandi nog moet worden uitgewerkt. Dat betekent dat het groei- en

stabiliteitspact (GSP) opnieuw moet worden versterkt met een veel grotere onafhankelijkheid van handelen van de Europese Commissie en een strenge en directe controle op naleving. In dat te hertekenen GSP zal de rol van dit Europees stabiliteitsfonds moeten worden ingepast. Wanneer zal het fonds optreden? Hoe wordt het gefinancierd? Hoe worden de juiste prikkels gegeven aan de lidstaten om bij te dragen tot de kosten van de interventies van het stabiliteitsfonds? (De Tijd - K. Lannoo, CEPS - 11/05/2010). Prof. Paul De Grauwe vraagt zich af of voorgaande voldoende zal zijn om de eurozone op lange termijn te vrijwaren van de ondergang.

Wie draagt wat bij?

De ministers van Financiën keerden maatregelen goed voor meer dan 800 miljard euro. Daarin zit de 110 miljard euro voor het hulpplan voor Griekenland van een week geleden. De Europese Commissie kan leningen uitschrijven voor 60 miljard euro aan problemlanden in de eurozone (als onderpand zijn er de Europese meerjarenbegroting). Als dat onvoldoende blijkt kan een nieuw mechanisme met garanties tot 440 miljard euro worden verstrekt door de zestien eurolanden (via een aparte instelling die buiten de EU werkt). Dat mechanisme kan gedurende drie jaar worden ingezet. Het IMF legt 250 miljard euro op tafel over drie jaar. Wie geld wil krijgen uit dat nieuwe steunmechanisme zal heel streng moeten saneren en onder strikt toezicht worden geplaatst. (De Tijd - 10/05/2010)

Voorbehoud.

Wie een klein beetje cijfert, beseft dat er nauwelijks scenario's te bedenken zijn waarin Athene ooit zijn schulden kan afbetalen. Een schuldherschikking (met waardevermindering van het staatspapier) zou niet alleen beleggers eraan herinneren dat extra rendement gepaard gaat met extra risico's, maar ook de tijdbom onder de eurozone ontmijnen. Europese politici sluiten een schuldherschikking in alle toonaarden uit. Maar... (De Tijd - KVS - 11/05/2010)

Eenrichtingsverkeer.

Terwijl de crisis in de eurozone geweldige proporties begint aan te nemen, krijgen de contouren van een nieuw Europa onderhuids vorm. 'Ook al wordt het niet met zowel woorden op papier gezet, niemand zal nog tolereren dat Europa collectief naar de afgrond glijdt', zegt prof. Hendrik Vos, UGent. Het einde van de euro, wie weet zelfs het einde van de Europese Unie: het is de voorbije dagen allemaal voorspeld. Volgens hem zal het zo'n vaart niet lopen. 'Er is geen weg terug. In de Europese geschiedenis worden zelden of nooit stappen terug gedaan. De Europese politiek is een eenrichtingsverkeer. En sinds we met de Unie en de euro begonnen zijn, zegt Vos, is ons lot zodanig verstrengeld, dat we dat niet meer kunnen ontrafelen. Ik geloof echt dat Europa hier sterker uit zal komen dan doorgaans wordt gedacht. (De Tijd - IR - 8/05/2010)

Prodi-moment.

Voormalig commissievoorzitter Romano Prodi verklaarde ooit dat de politieke integratie van Europa met grote stappen zou vooruitgaan wanneer de eurozone door een crisis zou worden getroffen. Landen zouden op dat moment beseffen dat de zone alleen door een beter en slagvaardiger bestuur uit de crisis kunnen komen. Vandaag bevinden we ons op dat Prodi-moment. Een constructiefout in het Europese gebouw moet worden verholpen, zegt Peter De Keyser, hoofdeconoom van Petercam. (De Standaard - 10/05/2010)

Struisvogelpolitiek.

'Een moedige hertekening van het financieel systeem moet de toenemende kloof overbruggen tussen de financiële sector en de reële economie. We kunnen ons geen financiële activiteiten veroorloven die de belangen van de reële economie verwaarlozen', verklaarde Jean Claude Trichet, voorzitter van de ECB. (De Tijd - 7/05/2010)

Reactie van de Commissie.

De Europese commissaris voor Economische en Monetaire Zaken publiceerde op 12/05 de voorstellen van de Commissie om het economisch beleid te versterken. Hier is er sprake van een permanent crisisbeheersmechanisme dat het op 10 mei overeengekomen voorlopige mechanisme (voor drie jaar) zou vervangen. Noodleningen zouden via de Europese Commissie worden verstrekt. Dit laatste zal ongetwijfeld worden afgewezen door de lidstaten omdat het een budgetverhoging impliceert evenals een borgstelling. Nationale budgetten zouden aan de Commissie en de Raad worden voorgelegd alvorens door de nationale parlementen te worden goedgekeurd. De voorstellen van de eurocommissaris zijn bestemd voor de eurogroep. Die van Van Rompuy zijn toepasselijk op de EU-27. (European Voice - JB - 12/05/2010)

Volstaat het tijd te kopen?

Het Europese vangnet van 750 miljard kon de markten vorige week maandag bedaren, maar vrijdag gooiden de beleggers hun aandelen, en dan vooral de financiële, opnieuw massaal in de uitverkoop. Ook de euro verloor flink terrein. Oorzaak was onder meer de uitspraak van Angela Merkel dat het succes van het reddingsplan niet gegarandeerd was. Volgens Der Spiegel wil Duitsland een Europees plan voor het verminderen van de overheidstekorten in de eurozone. (De Standaard - 17/05/2010)

Voorwaarden tot stabiliteit.

Volgens Guy Verhofstadt zal de euro maar opnieuw stabiel worden 'indien de Europese Commissie en de ECB het voortouw en het woord voeren'. 'De voorbije maanden is ten overvloede bewezen dat de intergouvernementele, dus gefragmenteerde aanpak, niet werkt', zei hij. De Commissie moet volgens Verhofstadt snel een plan op tafel leggen dat het economisch bestuur in de eurozone versterkt. Zo moeten er 'daadwerkelijke sancties' voor budgettaire zondaars komen. De oud-premier bepleit ook de invoering van een Europees monetair fonds, een markt voor Europese obligaties en een

Europa 2020-strategie die de lidstaten tot economische hervormingen dwingt en de competitiviteitskloof in de eurozone verkleint (De Standaard - 17/05/2010). Verhofstadt verklaarde voor de VRT dat 'de speculanten de voorbije weken meer voor Europa deden dan de politici de voorbije jaren'. (De Standaard - 17/05/2010)

Obstructie van Duitsland?

De regering Merkel wordt met de vinger gewezen om de oplossing van de Griekse crisis al maar uitgesteld te hebben, met als gevolg paniek op de financiële markten. Ze wordt ook verweten binnenlandse politieke belangen voorrang te geven boven de overleving van de eurozone. Er kon namelijk geen oplossing komen voor 9 mei, de datum van de verkiezingen in Nordrhein-Westfalen. Een kort overzicht van de verschillende en meestal ontoereikende stappen. Op 11/02: Griekenland wordt hulp toegezegd; 15/03: een hulppakket zonder cijfers; 25/3: hulppakket samen met het IMF, opnieuw zonder cijfers; 11/4: 30 miljard euro steun voor Griekenland; 23/04: Griekse premier vraagt activering hulppakket; 2/05: een hulppakket van 110 miljard euro, de Griekse premier aanvaardt nieuwe voorwaarden van de eurozone en het IMF; 7/05: een 750 miljard euro stabilisatiepakket wordt overeengekomen; 10/05: EU-akkoord over stabilisatiefonds. (European Voice - ST - 27/05/2010)

Werkgroep Van Rompuy.

De Griekse crisis blijft aan de top van de Europese agenda staan. Weinigen durven het budgettaire en economisch beleid in de Unie nog te verdedigen. In maart 2010 werd de werkgroep-Van Rompuy opgericht. Deze doet strikt genomen geen wetgevende voorstellen. Toch is de taak nog belangrijker. Europa zoekt immers naar een interpretatie van de bestaande Europese wetgeving die de lidstaten veel meer aan banden legt. De bedoeling is duidelijk: een herhaling van de fouten voorkomen. Dat betekent dat begrotingstekorten veel sneller bekampt zullen worden, dat de ontsporing van de loonkosten strafbaar wordt en dat de nationale begrotingen voortaan worden

nagerekend. Met een grote Duitse besparingsoperatie en een verbod op bepaalde financiële verrichtingen dwingt Merkel de hele EU in een bepaalde richting. (De Tijd - DDW - 11/06/2010)

Verwarring.

In de Franse vertaling van de slottekst van de lentetop in maart 2010 was er verwarring omdat in de Franse versie stond dat er werk gemaakt moest worden van een 'gouvernement économique', of een economische regering. In de Engelse tekst stond 'economic governance' of economisch beleid. Die laatste interpretatie haalde het. Dit is geen detail voor taalpuristen. Het zet een fundamentele koers uit die de EU wil varen. Van Rompuy is van plan om tegen oktober 2010 de conclusies van zijn werkgroep te presenteren. (De Standaard - ADG - 22/05/2010)

Pas de deux.

President Sarkozy slikt zijn voorstel voor een (eigen) economische regering voor de eurozone in en steunt de Duitse eis voor krachtige sancties tegen begrotingszondaars. Merkel is bereid te spreken over een sterker economisch bestuur, maar enkel op het niveau van de EU van 27 lidstaten. Zij leidt dan ook de dans. Er is ook geen nood aan nieuwe instellingen (Sarkozy wou aanvankelijk een vast secretariaat oprichten bij de eurogroep). Ze pleiten samen voor een Europese bankentaks, ook als daar internationaal geen overeenstemming over kan worden gevonden. (De Tijd - KVH - 15/06/2010)

Protest uit Parlement.

De vier belangrijkste fracties in het Europees Parlement waarschuwen samen tegen pogingen van de lidstaten om het Parlement buiten spel te zetten inzake de belangrijkste beslissingen voor het economisch beleid en de ontwikkeling van maatregelen om de eurozone te stabiliseren. Zij dreigen ermee belangrijke wetgeving af te remmen - budget 2011 en de Buitenlandse Dienst (EEAS) - indien de rol van het Parlement, zoals bepaald in het Verdrag van Lissabon, niet wordt geëerbiedigd. Guy Verhofstadt ging zo ver de lidstaten te beschuldigen de Europese instellingen te

marginaliseren. Een verdragsartikel, bedoeld voor noodgevallen, werd door de Raad ingeroepen om het Parlement niet te moeten raadplegen. (European Voice - CB - 17/06/2010)

Waarschuwing IMF.

Het IMF waarschuwt ervoor dat de hoge staatsschulden in de ontwikkelde economieën een bedreiging vormen voor de stabiliteit van de financiële sector. De waarschuwing staat in een rapport dat op 20 april werd vrijgegeven. (De Tijd - 21/04/2010)

Waarschuwing (2).

De overheden van de eurozone moeten kordaat optreden om hun begrotingen op orde te krijgen. 'Maar dat wil niet zeggen dat ze allemaal tegelijk even hard op de rem moeten staan', zegt Anton Brender, hoofdeconoom van Dexia Asset Mgt. 'Landen als Duitsland mogen wel wat besparen, maar te veel is ook niet goed. Ze kunnen nog wel wat wachten.' (De Tijd - 9/06/2010)

Waarschuwing (3).

Geleidelijke saneringen hebben normaal een hogere slaagkans dan 'koude douche'-saneringen. Dat schrijven experts van de Europese Commissie in een rapport over openbare financiën. Dit rapport kan gelezen worden als een abc van verstandig saneren. De experts vertrekken van de dubbele uitdaging: de noodzaak van een sanering enerzijds en een zwakke economie anderzijds. De PIGS-landen lopen zowel budgettair als economisch een groot risico. België kent een budgettair groot risico, maar staat er economisch wat beter voor. Saneringen opstarten aan het einde van een crisis biedt de meeste kans op duurzaamheid. Tijdens de crisis al saneren is de slechtste optie. Saneringen zoeken in de daling van de uitgaven is normaal efficiënter dan de inkomsten verhogen. Als er eenmaal gesaneerd is, installeren de regeringen het best een begrotingskader met een strikte norm voor de uitgaven. Die kan worden aangevuld met normen over de

inkomsten en over een begrotingsevenwicht. (De Tijd - DDW - 17/06/2010)

Groei topprioriteit.

De lidstaten van de EU moeten hervormingen doordrukken met het oog op groei en jobcreatie en om de duurzaamheid van de overheidsfinanciën te garanderen. Dat moet 'in het bijzonder via hervormingen van de pensioenstelsels' gebeuren. Dat hebben de regeringsleiders van de EU-27 afgesproken op voorstel van Herman Van Rompuy. Om weer concurrentieel te worden en de crisis helemaal te overwinnen moet alles ingezet worden op groei. De noodzakelijke sanering van de overheidsfinanciën moet in dat licht georganiseerd worden. De lidstaten moeten begrotingsnormen inbouwen in de wetgeving. Landen met hoge schulden komen onder strenger toezicht. Er komt geen economische regering. 'Een groeivriendelijke sanering, hoofdzakelijk gericht op de beperking van de uitgaven, geniet de prioriteit', luidt de conclusie van de EU-top. (De Tijd - DDW - 18/06/2010). De as Parijs-Berlijn werkt. De combinatie van snel (Sarkozy) en grondig (Merkel) is in het belang van Europa (De Tijd - KVH - 25/05/2010).

Duits voorbeeld.

De Duitse regering gaat van 2011 tot 2016 jaarlijks zeker 10 tot 20 miljard euro besparen (voor in totaal 810 miljard). Met dat crashdieet wil de regering van bondskanselier Merkel vooral het goede voorbeeld geven aan de andere eurolanden die ook hun hoge schuldenberg en begrotingstekorten moeten wegwerken. (De Tijd - KVH - 25/05/2010)

Toestand in VK.

Na een mondiale crisis en de hardste naoorlogse recessie torst het VK een record begrotingsdeficit van 155 miljard pond, of 11 procent van het bbp. De Britse minister van Financiën wil daarom het structurele deficit de komende vier jaar volledig wegwerken, een saneringsoefening van 107 miljard pond die alle Britten pijn zal doen. En de economie onder druk zal zetten. 77 procent van de sanering vloeit voort uit besparingen op de overheidsuitgaven. Met uitzondering van gezondheidszorg en ontwikkelings-

samenwerking - die beschermd zijn - moeten alle departementen het tegen 2014-15 rooien met een budget dat 25 procent lager ligt dan vandaag. (De Tijd - JVH - 23/06/2010)

Toestand in Griekenland.

Het besparingsplan waarmee Griekenland zijn begrotingstekort in vijf jaar wil terugbrengen van 14 tot 3 procent van het bbp is geweldig ambitieus, erkent Peter Vanden Houte, hoofdeconoom van ING België. 'Daardoor zal het politiek en sociaal niet lang houdbaar zijn'. Het probleem is volgens Vanden Houte dat het plan het begrotingstekort wel zal doen verminderen, maar niet kan verhinderen dat de schuldgraad (gecumuleerde schuld) zal blijven oplopen tot en met 2013. Die zal stabiliseren rond 140 procent van het bbp. Op korte termijn zal de regering haar plan hard maken, denkt Vanden Houte, maar uiteindelijk kan ze niet ontsnappen aan een schuldherschikking. Zo'n herschikking hoeft volgens de ING-econoom niet echt draconisch te zijn. Hij denkt aan een verlening van de looptijd of aan een eenzijdige verlaging van de rente. 'Volgens mij doet Griekenland er goed aan om de hoofdsom alleszins volledig terug te betalen. Door zo'n herschikking zou voor de eurozone opnieuw een turbulente periode kunnen aanbreken. (De Standaard - 22/06/2010)

Toestand in Spanje.

De Spaanse premier Zapatero stelt dat hij niet zal wijken onder druk van de vakbonden. Het plan om tegen eind 2011 15 miljard te besparen wordt doorgezet. Eind 2011 mag het begrotingstekort nog maar 6 procent van het bbp bedragen. In 2013 moet het deficit onder de grens van 3 procent duiken (De Tijd - 14/05/2010). Om te voorkomen dat de regionale spaarbanken massaal over kop gaan, richtte Madrid in 2009 een fonds op van 9 miljard euro om de instellingen te helpen bij een consolidatie. (De Tijd - 6/05/2010)

Toestand in Portugal.

In Portugal raakte de socialistische regering het erover eens in 2010 het gat in de begroting met 2 miljard euro te verkleinen. De helft van de inspanningen komt van een verhoging van de belastingen. Ook grote

infrastructuurwerken sneuvelen. Het besparingsplan moet het Portugees tekort, dat in 2009 piekte op 9,4 procent, dit jaar terugdringen tot 7,3 procent. Voor 2011 mikt de regering-Socrates op een tekort van 4,6 procent. (De Tijd - 14/05/2010)

Toestand in Italië.

De regering Berlusconi bespreekt een besparingspakket voor 2011 van 13 miljard euro. Ook in 2012 moet extra worden bespaard om het tekort onder de drie procent norm te laten dalen. Die extra besparing zou zo'n 11 miljard euro bedragen. (De Tijd - 25/05/2010)

Toestand in België.

De Belgische overheidsschuld in buitenlandse handen vertegenwoordigt 65 procent van het bbp. Internationalisering Belgisch overheidspapier is een handicap bij vertrouwenscrisis. De obligatiemarkt maakt zich voorlopig geen zorgen. In twee jaar ging een kwarteeuw sanering verloren, waarschuwt Geert Noels. Vroegere saneringen gingen steeds gepaard met loonmatiging om de concurrentiekracht te vrijwaren. Ook dit keer zal dit het geval moeten zijn. Andere voorstellen stellen dat er geen sprake van besparing kan zijn zonder hervorming van de overheid en gezondheidszorg. Het VBO vraagt het beleid van Duitsland te kopiëren (loonmatiging, verankering begrotingstekort in de grondwet, beperking overheidslonen, beperking werkloosheidsuitkeringen). Als België de belastingsdruk niet verhoogt, moet het vijf jaar lang de overheidsuitgaven ongeveer bevroren om de begroting tegen 2015 in evenwicht te krijgen. Dat blijkt uit een rekenoefening van het Federaal Planbureau. (De Tijd - 26/05/2010)

Toestand in Hongarije.

Wordt Hongarije het nieuwe Griekenland? Volgens een woordvoerder van de pas verkozen centrumrechtse premier is de kans reëel dat Hongarije zijn schuldverplichtingen niet kan nakomen. Er werd ook gezegd dat de overheidsfinanciën er veel slechter voorstaan dan aangenomen. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de vorige, socialistische

regering, die de begroting vervalst zou hebben. (De Tijd - 5/06/2010)

Naakt shorten.

De eenzijdige en onverwachte beslissing van Duitsland om naakt shorten (speculeren op een waardedaling van effecten zonder die zelf te bezitten) aan banden te leggen, joeg op 19/05 een golf van risicoaversie door de markt. Binnen de maand moet de Europese Commissie klaar zijn met een voorstel over afgeleide financiële producten en shorten. Dat voorstel moet een verbod op naakt shorten inhouden. Dat eisen Sarkozy en Merkel. Ze verbergen hun onderlinge verdeeldheid achter een aanval op de Europese Commissie. (De Tijd - DDW - 10/06/2010)

Sterke euro.

De sterke euro heeft de onderliggende begrotingsproblemen binnen de eurozone lang toegedekt gehouden. Dat zegt de voorzitter van de Europese Raad, Herman Van Rompuy. De euro is een sterke munt geworden die zeer kleine renteversillen tussen de Europese staatsobligaties heeft mogelijk gemaakt. Maar de voorzitter van de Europese Raad geeft ook de financiële sector een deel van de verantwoordelijkheid. Volgens hem waren de markten eerst te berustend, om vervolgens in overdreven paniek te vervallen. (De Standaard - 14/06/2010)

Estland lid eurozone.

De economie van Estland is sterk genoeg om het 17de lid van de eurozone te worden. Tot dat besluit kwam de Commissie op 12 mei. Op 7 juni gaven de ministers van Financiën hun goedkeuring. Op 1 januari 2011 wordt de euro effectief ingevoerd. Estland ontmoet alle Maastrichtcriteria. De toetreding is niet louter een politieke beslissing gebleken. (7/06/2010)

Stresstest voor banken.

Zo'n test gaat na hoe de financiële sterkte van een bank het uithoudt in moeilijke tijden. Dat gebeurt door fictieve scenario's los te laten op het bedrijf. Het IMF speelde een

belangrijke rol in de verspreiding van deze tests. Voor eind juli 2010 publiceert het Europees toezichtscomit  (CEBS) de individuele resultaten van de stresstest van de 25 belangrijke Europese banken. Die transparantie moet de markten meer vertrouwen geven in de solvabiliteit van de financiële instellingen. Binnenskamers werden wel bijkomende afspraken gemaakt. Zo moet er technisch geschaafd worden aan de stresstests. De manieren waarop de beurswaakhonden die tests organiseren lopen immers fors uiteen. Meer harmonisering in de uitvoering dringt zich dan ook op. De banken die in de stresstest een minder goede beurt maken, lopen het risico direct door de markten naar de keel te worden gegrepen. Daarom moet er tegen de publicatie in juli een oplossing zijn de probleembanken. Ofwel moet een herkapitalisatie klaarliggen, ofwel staatssteun. (De Tijd - kvh/ddw - 18/06/2010)

Bankentaks.

Europa gaat op de komende G20, volgende week in Toronto, pleiten voor twee nieuwe taksen: een op de banken en een op financiële transacties. Impliciet is afgesproken dat Europa alleen doorgaat met die belastingen als er geen akkoord is in de G20. (De Tijd - 18/06/2010)

Ratingbureau's.

Vandaag hebben de Amerikaanse ratingbureaus het opnieuw op Europa gemunt en draaien ze de knopjes minutieus in de andere richting door de ratings van de Zuid-Europese landen neerwaarts bij te sturen. Om een einde te stellen aan dit ongecontroleerd optreden heeft Europa nood aan een Europees ratingagentschap. Merkel heeft hiertoe al een eerste aanzet gegeven door het idee van een Europees ratingagentschap op tafel te gooien. (De Standaard - L. Tack - 6/05/2010)

Ratingbureau's in de VS.

Als medeverantwoordelijken voor de financiële crisis leken de drie grote kredietratingbureaus lange tijd aan fundamentele hervormingen te ontsnappen. Hun geluk lijkt sinds enkele weken gekeerd. Washington heeft frontaal de aanval geopend op de falende ratingbureaus en

hun belangenconflicten. Met de eindmeet voor een financiële hervormingswet in zicht heeft de Amerikaanse senaat op de valreep nog enkele amendementen goedgekeurd die de ratingsector stevig door elkaar beloven te schudden. De ratingbureaus mogen zich schrap zetten voor meer rechtszaken van beleggers die zich misleid voelden door ratings. (De Tijd - KVH - 19/05/2010)

Goldman Sachs.

Een onderzoekscommissie van de Amerikaanse Senaat haalde tijdens een hoorzitting nieuwe e-mails boven die moeten aantonen dat Goldman Sachs miljarden verdiende door fors in te zetten op een daling van de huizenmarkt en klanten met verliezen opzadelden. De zeven getuigen van Goldman Sachs ontkennen alle beschuldigingen. De Amerikaanse financiële waakhond SEC gaat na of andere banken op dezelfde manier in de fout gingen. De SEC betichtte Goldman van fraude. (De Tijd - 28/04/2010)

Bankenwet VS.

Op 4 juli kan president Obama wellicht de wet over de hervorming van de financiële wereld in de VS ondertekenen. Een compromistekst was nodig. De harde kantjes werden eraf gevijld. De baksector wordt minder hard getroffen dan mogelijk was. Er zijn twee centrale punten. De Volcker-rule bepaalt dat een bank niet mag handelen voor eigen rekening, maar wel mag intekenen op hefboomfondsen en durfkapitaalfondsen. De participaties worden wel sterk beperkt. Het tweede punt is de handel in afgeleide producten. Uiteindelijk komt er maar een gedeeltelijk verbod op handel in derivaten. Banken mogen nog wel renteswaps, valutaswaps en swaps op goud en zilver behouden om hun posities af te dekken. Meer risicovolle producten, zoals de beruchte credit default swaps, mogen niet langer door banken worden verhandeld. Voortaan moet dat door zelfstandige filialen met een eigen vermogen. In het compromis wordt het toezicht versterkt. De invoering van de regelgeving kost in tien jaar zo'n 20 miljard dollar. Dat moeten de grootste financiële instellingen betalen via een taks. De heffing

gebeurt in functie van het risico. De tekst moet nu naar het Huis en de Senaat. (De Tijd - JV - 26/06/2010)

Lappendeken.

De goede voornemens om de financiële wereld beter te reguleren om een nieuwe crisis te voorkomen, leiden voorlopig tot niets. De VS en Europa volgen verschillende wegen om die doelstelling te halen, ondanks alle overleg. Het gevolg is het ontstaan van enorme achterpoorten. Een typisch voorbeeld is de invoering van de bankentaks. Nog een knelpunt is de derivatenhandel voor eigen rekening door de banken. In de VS wellicht verboden en in Europa niet. Dat kan een verplaatsing van de handel veroorzaken. (De Tijd - JV - 28/05/2010)

Vierde G20.

In Toronto vindt de vierde G20-top plaats. Cruciale beslissingen staan niet op de agenda. Die zijn al genomen in Pittsburgh, of zijn pas voor november, in Seoul. Toch is al duidelijk dat het G20-proces hét politieke antwoord is op de economische globalisering. Wie zegt dat dit soort toppen niets meer zijn dan dure praatbarakken, heeft niet goed opgelet. China heeft eindelijk toegezegd de koers van de yuan op te waarderen. In de VS is op de valreep

nog een ambitieuze financiële hervorming goedgekeurd. De Europese leiders hebben een gedetailleerd economisch en budgettair programma aangenomen, net als de Japanse regering. Internationale diplomatie heeft invloed op het gedrag van landen, zelf machtige landen. (De Tijd - DDW - 26/06/2010)

Andere beslissingen in Toronto.

De taks op de financiële transacties is begraven. Wat de bakentaks betreft mag iedereen doen wat hij wil. Voor de Baselnormen is bepaald dat niet worden afgezwakt. Basel III wordt een stuk strenger, maar de banken zullen een stevige overgangperiode krijgen. Over het klimaat werd niets afgesproken. (26/06/2010)

Agenda Seoul.

Herverdeling van de macht in de internationale financiële instellingen, vooral dan het IMF. Europa en de VS zullen stappen achteruit moeten zetten. De vrijmaking van de wereldhandel is nog moeilijker. In 2011 moet een akkoord gesloten worden of het multilaterale handelsbestel verliest haar geloofwaardigheid. (De Tijd - DDW - 26/06/2010)

Interne markt

Monti-rapport.

Voorzitter Barroso had ex-commissaris Monti opdracht gegeven om een nieuwe visie te formuleren voor de Interne Markt, met de bedoeling hierin ideeën te vinden die de interne markt versterken en het economisch nationalisme stoppen. Het rapport stelt dat de realisatie van het potentieel van de interne markt noodzakelijk is om de toekomstige groei veilig te stellen en de competitiviteit te versterken. Monti waarschuwt ervoor dat de politieke steun om de interne markt uit te breiden en te verdiepen op veel weerstand zal botsen. Verschillende lidstaten vrezen toegenomen concurrentie en de liberalisering bedreigt hun economische en sociale modellen.

Monti stelt ook voor: meer liberalisering in sommige landen in ruil voor sociale en fiscale vooruitgang in andere landen. Helaas werden verschillende voorstellen van Monti reeds opgenomen in verschillende lopende wetgevende initiatieven. Barroso was niet tevreden dat het rapport te weinig antwoorden verstrekt op de huidige uitdagingen en te weinig stimulerende en originele ideeën formuleerde. (European Voice - ST - 12/05/2010)

Overbevissing.

De subsidies die de EU aan de visserij verstrekt verergeren de overbevissing in Europese wateren. dat blijkt uit een rapport

van de internationale milieugroepering Pew. De EU besteedt jaarlijks 54 miljoen euro aan subsidies om de visstand te stabiliseren en de Europese visserij concurrentieel te maken. Bovendien betaalt de EU vissers om het aantal vissersboten te verminderen. Maar, zegt Pew, de vissers hebben meer geld ontvangen voor de bouw van nieuwe schepen en het moderniseren van schepen dan ze hebben ontvangen om het aantal boten te verminderen. Hierdoor krijgen de vissers de mogelijkheid om nog meer vis te vangen. (De Standaard - 1/04/2010)

Standaardmaat en etiket.

Het voorstel om over te schakelen op standaardmaten voor schoenen en kledij staat in een voorstel waarover het Europees Parlement zal stemmen. De parlamentscommissie Interne markt wil niet alleen de maten standaardiseren, maar ook alle andere nuttige consumenteninformatie op de etiketten in kleding. Zij vraagt dat de Europese Commissie alle betrokkenen raadpleegt en over twee jaar een wetsvoorstel voorlegt. (De Standaard - 18/05/2010)

Bouwnijverheid.

De Europese ministers van Industrie buigen zich over de harmonisering en vereenvoudiging van de regels voor de bouwindustrie. De

wetgeving wil de administratieve en technisch hinderpalen verwijderen bij het gebruik van bouwmaterialen. Na 40 ontmoetingen hoopt men dit dossier binnenkort te kunnen sluiten. (European Voice - 20/05/2010)

Patenten.

Michel Barnier, commissaris voor de Interne markt, stelt de goedkeuring van een Europees patent uit omdat Spanje, zich als roterende voorzitter hiervoor niet wou inzetten. Vooruitgang werd er inmiddels wel geboekt, maar het vertaalprobleem blijft onopgelost. Barnier wacht het Belgisch roterend voorzitterschap af. Hij hoopt dat het voorstel dan een redelijke kans maakt om goedgekeurd te worden. (European Voice - 25/03/2010)

Illegale houtkap.

De Europese Unie gaat de invoer en verkoop van illegaal gekapt tropisch hout verbieden vanaf eind 2012. Dat kwamen onderhandelaars van het Europees Parlement overeen met vertegenwoordigers van de lidstaten. Ook producten vervaardigd uit illegaal tropisch hout worden gebannen. (De Tijd - 17/06/2010)

Milieu

Uitstoot industrie.

Vanaf 2016 gelden in Europa strengere en bindende regels voor de uitstoot van industriële installaties. Ze vervangen een reeks bestaande regels en normen voor de luchtkwaliteit. De lidstaten slaagden erin zelf de touwtjes in handen te houden bij het vastleggen van uitvoeringswetten, en dat ten koste van de Commissie. Dat er nu toch in Europa veel uitzonderingen zijn toegestaan, wordt door België ervaren als een bestraffing van de goede leerlingen. (De Tijd - KVH - 19/06/2010)

Health claims.

Het Europees voedselagentschap heeft een tweede reeks adviezen klaar over zogenaamde health claims. Europa wou tegen januari 2010 alle mogelijke beloftes van voedingsproducenten controleren. Europa heeft zeker een jaar achterstand. Voor meer dan de helft van de aanvragen gaven de producenten onvoldoende informatie om ze te kunnen evalueren. Als het Europees voedselagentschap een positief advies heeft uitgebracht, is het aan de Commissie en de lidstaten formeel hun goedkeuring te geven. (De Tijd - DDW - 27/02/2010)

Buitenlandse medische zorgen.

De Europese ministers van Volksgezondheid hebben een ontwerprichtlijn goedgekeurd die de mobiliteit van patiënten doorheen de Unie moet vergemakkelijken. De nieuwe regels bieden de inwoners meer mogelijkheden om de medische zorgen, die ze kregen in een andere lidstaat, toch in eigen land terugbetaald te krijgen. Om een ontsparing van de sociale zekerheidsbudgetten te vermijden, bouwden de lidstaten meteen de nodige beperkingen in. De tekst moet nog het groen licht krijgen van het Europees Parlement. Daar werden intussen al veel amendementen ingediend. Het Belgisch voorzitterschap zal tussen de lidstaten en het Parlement een vergelijk moeten vinden. (De Standaard - 8/06/2010)

Hogere CO2-prijs?

De eurocommissaris voor Klimaat wilde van 20 Europese topbedrijven horen hoe Europa zijn leidende rol in de evolutie naar een koolstofarme economie kan behouden. Het antwoord liet niets aan duidelijkheid over: Europa moet meer ambitie aan de dag leggen, al was het maar om de prijs voor CO2 de hoogte in te jagen. Volgende week stelt de Europese Commissie voor de ambitie van de EU bij te stellen en tegen 2020 te streven naar een beperking van de uitstoot van broeikasgassen met 30 procent. De huidige prijs van zo'n 15 euro per ton koolstof is onvoldoende om te investeren in nieuwe technologie. Meer ambitie is in het belang van Europa. (De Tijd - KVH - 18/05/2010)

Mensenrechten

Armoede.

De komende tien jaar moet het aantal armen in Europa dalen van 120 miljoen naar 100 miljoen, stellen de Europese ministers van Sociale zaken. Wellicht wordt de doelstelling ingeschreven in de EU 2020-strategie die de Europese staatshoofden en regeringsleiders zullen afkondigen. Het is de eerste keer dat de EU een becijferde armoededoelstelling heeft. (De Tijd - 8/06/2010)

Stockholmprogramma.

In december 2009 heeft de Europese Raad het programma van Stockholm goedgekeurd. Dat is het algemeen werkkader op het vlak van justitie, burgerschap en veiligheid voor de periode 2010-2014. 170 initiatieven worden er opgesomd waarvan het doel de schepping is van een echte ruimte van vrijheid, veiligheid en recht voor de burger. Op 20 april heeft de Commissie een actieprogramma met streefdata voorgesteld. Het is een strategie op vijf jaar geworden. (21/04/2010)

Scheidende burgers.

Partners van verschillende nationaliteit of van dezelfde nationaliteit, maar samenwonend in het buitenland, zouden volgens een EU-voorstel

kunnen kiezen volgens welk rechtsstelsel ze scheiden: dat van het geboorteland van één van de partners of van het land waar ze lange tijd samenwoonden. Aan de wetgeving van de lidstaten wilde de EU niet raken. Intussen werd het verdrag van Lissabon op 1 december 2009 van kracht en kreeg de EU de mogelijkheid tot 'nauwere samenwerking'. Dat willen 14 lidstaten, waaronder België, nu proberen. De samenwerking moet met een speciale meerderheid worden goedgekeurd in de ministerraad. Als het voorstel uiteindelijk wordt goedgekeurd is dit een verdere stap in de evolutie naar een Europa met verschillende snelheden. (De Standaard - EN - 7/06/2010)

Swift-akkoord.

De Europese Unie en de VS staan heel dicht bij een nieuw Swift-akkoord. Dat moet bepalen of en hoe Europese bankgegevens aan de Amerikaanse autoriteiten worden bezorgd in het kader van een terreuronderzoek. De eurocommissaris voor Binnenlandse Zaken kondigde aan dat zij de belangrijkste Europese eisen in de onderhandeling met de VS heeft binnengehaald. Het Europees Parlement, dat in februari al een eerste Swift-akkoord

wegstemde, blijft echter bijzonder sceptisch.
(De Tijd - KVH - 11/06/2010)

Europa en VN.

Het samenwerkingsverband van de nationale parketten van de EU-lidstaten (Eurojust) en het

VN-agentschap tegen drugs en criminaliteit (UNODC) gaan informatie uitwisselen in de strijd tegen zware criminaliteit.

Vertegenwoordigers van beide organisaties hebben daarover een samenwerkingsakkoord ondertekend in Brussel. (De Tijd - KVH - 27/02/2010)

ESIC - Publicaties

WEBSITE Belangrijk bericht

Een nieuwe ESIC website presentatie is in volle voorbereiding. Door die ingreep wordt de raadpleging directer en aangenamer. Voor de rest zal u veel bestaande kenmerken herkennen.

In deze nieuwe presentatie worden ook de updates opgenomen. Daarop is het nog even wachten. Aan het grote luik 'het debat over Europa' wordt momenteel hard gewerkt.

In september hoopt de redactie u de vernieuwde website van ESIC te kunnen voorstellen. Uiteraard zal ons website adres niet veranderen. Het blijft: www.europadebat.be

Als bijlage vindt u een korte enquête.

De redactie van ESIC Nieuwsbrief doet beroep op uw bereidwilligheid om enkele vragen te beantwoorden.

Met dank voor uw vriendelijke medewerking.

ESIC - Publicaties

Ryckmansstraat 5, 2020 ANTWERPEN

E-MAIL: esic@skynet.be

Antwerpen, 6 augustus 2010

		JA	NEEN
Vraag 1	Wenst u ESIC Nieuwsbrief (EN) nog te ontvangen?	.....	.....
Vraag 2	Leest u méér dan één derde van de Nieuwsbrief?	.....	.....
Vraag 3	Zijn Vlaamse kranten uw andere bronnen?	.....	.....
Vraag 4	Leest u nog andere publicaties over Europa? Welke?	.....	.....
Vraag 5	Is uw belangstelling voor Europa professioneel?	.....	.....
Vraag 6	Vindt u de diversiteit der thema's in EN goed?	.....	.....
Vraag 7	Vindt u de lengte van de teksten in EN goed?	.....	.....
Vraag 8	Vindt u de lay-out in EN goed?	.....	.....
Vraag 9	Vindt u EN inhoudelijk goed?	.....	.....
Vraag 10	Is de lengte per rubriek goed? (neen=te lang)	.....	.....
Vraag 11	Is uw leeftijd hoger dan 23 jaar? (neen=lager)	.....	.....
Vraag 12	Is u man (=ja) - Is u vrouw (=neen)	.....	.....
Vraag 13	Suggesties?		

Persoonlijke gegevens:

NAAM EN VOORNAAM :
LAATSTE ADRES (FACULTATIEF) :
E-MAIL ADRES (LAATSTE) :

Gegevens van geïnteresseerde lezer(s) ESIC Nieuwsbrief:

NAAM EN VOORNAAM :
E-MAIL ADRES :